

Lausunto: Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu – Nykytila ja kehittämisehdotukset.
Lähisuhdeväkivallan sovittelun selvitystyöryhmän raportti 2019 (STM/449/2019)

Naisasialiitto Unioni ry kiittää mahdollisuudesta lausua lähisuhdeväkivallan sovittelun selvitystyöryhmän raportista. Unioni haluaa tuoda esiin, että raportista tulee huolestuttava vaikutelma siitä, ettei lähisuhdeväkivallan dynamiikkaa, sekä uhrin ja tekijän välistä valtasuhdetta tunnisteta riittävän hyvin.

Työryhmän tehtävänä on ollut arvioida ja selkiyttää sovitteluun ohjaamista sekä sovittelun ohjeistusta. Tehtävänä on myös ollut arvioida mahdollista sovittelulainsäädännön muutostarvetta. Työryhmä on toteuttanut selvityksen haastattelemalla ainoastaan viranomaisia ja sovittelutoimistojen henkilöstöä. Lisäksi haastateltiin syyttäjiä ja poliiseja, mutta sovittelun asiakkaiden kuuleminen on jätetty täysin pois. Raportista ei käy ilmi, että selvitysryhmä olisi ottanut huomioon uhrin mahdollisen alisteisen aseman ja lähisuhdeväkivallan dymaniikan. Pitkään jatkunut väkivalta on katsottu sovittelun esteeksi vain siinä tapauksessa, että väkivalta on tullut jo aiemminkin viranomaisten tietoon. On useissa uhritutkimuksissa todistettu, että vain pieni osa lähisuhdeväkivallasta tulee poliisin tietoon. (Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys, 2018, THL.) On siis syytä olettaa, että useissa tapauksia väkivalta on jatkunut jo pidempään ennen kuin uhri ja tekijä päätyvät sovittelutoimiston asiakkaiksi.

Lähisuhdeväkivallan sovittelu on Suomessa yleistä. Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan vuonna 2017 lähisuhdeväkivallan osuus oli 16 % kaikista sovitteluun ohjatuista rikos- ja riita-asioista. Suurin osa näistä oli parisuhdeväkivaltaa, jossa tekijänä oli mies ja kohteena nainen. Vielä vuonna 2011 lähisuhdeväkivallan osuus sovitelluista rikoksista oli matalampi, 14,75 %. (Rikos- ja riita-asioiden sovittelu 2013, THL 2014, vertailutaulukko.) Näiden tietojen valossa lähisuhdeväkivalta sovittelu näyttäisi olevan yleistymässä.

Esitämme kritiikkiä siitä, että työryhmässä ei ollut edustusta järjestöistä, jotka tekevät työtä lähisuhdeväkivallan uhrien kanssa ja ovat sukupuolittuneen väkivallan asiantuntijoita. Ainoana kolmannen sektorin toimijana mukana oli Rikosuhripäivystys, jolla on alan järjestöistä keskimääräistä positiivisempi kanta sovitteluun. Naisasialiitto Unionin mielestä mukaan olisi pitänyt kutsua esim. Ensi- ja turvakotien liitto, Naisten Linja tai Monika-Naiset liitto. Tiedonkeruun järjestämisestä syntyy vaikutelma, että työryhmällä ei ole ollut kiinnostusta kuulla tahoja, jotka eivät ole lähtökohtaisesti lähisuhdeväkivallan laajamittaisen sovittelun jatkamisen puolella.

Sovittelun kaikkia seurauksia on mahdotonta selvittää ilman riittävää tietoa. Raportissa todetaan, että sovitelluista tapauksista oleva tieto on puutteellista, mutta työryhmä ei ehdota asiaan

korjaamista. Sitä huolestuttavaa seikka, ettei meillä ole kerätty tietoa lähisuhdeväkivaltaa harjoittaneen, sovitteluun osallistuneen tekijän tekojen uusimisesta, työryhmä ei ota esiin. Sen sijaan työryhmä esittelee, sinänsä aiheellisia, parannuksia sovitteluun ohjauksen yhtenäistämistä ja sovittelun kanssa työskentelevien kouluttamista. Näitä on kuitenkin mahdotonta toteuttaa kunnolla ilman asianmukaista tietoa.

Toistuva väkivalta

Laissa rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta ja lain esitöissä on varauksia koskien lähisuhdeväkivallan sovittelua, mm. toistuvaan väkivaltaan liittyen. Raportin tulokset viittaavat siihen, ettei sovittelulain esitöiden eikä Istanbulin sopimuksen selvitysmuistion varauksiin ole suhtauduttu suomalaisessa sovittelutoimessa vakavasti. Suomessa seksuaalirikoksia ei muuten sovittella, mutta niitä voidaan ohjata sovitteluun silloin kun ne ovat osa laajemman lähisuhdeväkivallan sovittelua (Rikos- ja riita-asioiden sovittelu 2016 THL – TILASTORAPORTTI 15/2017). Työryhmä toteaa asian, mutta ota kantaa seksuaalirikosten sovitteluun osana muuta lähisuhdeväkivallan sovittelua.

Raportin mukaan kyselyn toi esiin, että sovittelusopimukset olivat pääsääntöisesti käyttäytymissopimuksia, rahakorvauksia oli sovittu vain 8 % tapauksia ja korvaussummat olivat pieniä. Sovittelusopimuksen toteutumista seurattiin vain noin viidesosassa tapauksista.

Sovittelun hyvän käytännön mallinnuksen mukaan sovittelijan tulee kartoittaa mm. onko kyseessä toistuva väkivalta ja sovitteluprosessi tulee keskeyttää, jos osapuoli peruuttaa suostumuksensa tai mikäli henkilöstöllä herää huoli, että sovittelun edellytykset eivät täyty. Työryhmän tiedonkeruu kuitenkin tuotti tiedon, ettei toistuvan lähisuhdeväkivallan sovittelusta pidättäytytty kuin silloin jos väkivallassa on katsottu olevan kyse jonkinlaisesta ”parisuhdeterrorista”. Kun sovittelulaista säädettiin vuonna 2005 laki, lakivaliokunta kirjasi varauksia lähisuhdeväkivallan sovitteluun ja linjasi, ettei toistuvaa lähisuhdeväkivaltaa tule sovittella. Tähän kirjaukseen ei kuulunut mitään huomioita parisuhdeterrorista tms., vaan kyse oli toistuvasta väkivallasta. Toistuvan väkivallan sovittelu ei myöskään sovi vuonna 2012 uhridirektiivin myötä tehtyyn sovittelulain tarkennukseen siitä, että sovittelun on oltava uhrin edun mukaista. Naisasialiitto Unioni esittää vakavan huolensa siitä, ettei lain kirjaukset toteudu toistuvan lähisuhdeväkivallan kohdalla. Pidämme huolestuttavana, ettei työryhmä selvittänyt tätä asiaa.

Työryhmän tehtävien täyttäminen

Naisasialiitto Unioni katsoo, että työryhmän ehdottamat toimet ovat täysin riittämättömiä toimeksiantoon sekä tiedonkeruussa saatuihin tietoihin nähden. Hallituksen tasa-arvo-ohjelman kohdassa 5.3, jossa määritellään työryhmän tehtävät, todetaan seuraavaa: ”Selvityksen pohjalta ja kansainväliset velvoitteet huomioiden työryhmä arvioi ja selkiyttää sovitteluun ohjaamisen ja sovittelun ohjeistusta sekä arvioi mahdollista lainsäädännön muutostarvetta.” Työryhmän raportista ei käy ilmi, että työryhmä olisi selvittänyt lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyviä lainsäädännön muutostarpeita. Tältä, erittäin ratkaisevalta osalta, työryhmän työ jäi riittämättömäksi ja Naisasialiitto Unioni haluaa ilmaista tästä vakavan huolensa.

Naisasialiitto Unioni yhtyy Naisjärjestöt Yhteistyössä –NYTKIS ry:n lausunnossaan antamaan esitykseen siitä, että tulee perustaa uusi työryhmä, joka ottaa käsittelyyn kaikella vakavuudella työryhmäraportin osoittamat tiedonkatveet mm. koskien uusintarikollisuutta, sopimusten sisältöä, sopimusten toteutumisen seuranta, tilastointia jne. Lisäksi työryhmän tulee kuulee väkivallan uhreja auttavia järjestöjä laajasti ja selvittää lähisuhdeväkivallan rajaamista ulos rikos- ja riita-asioiden sovittelun piiristä.

Lisätiedot:

Milla Pyykkönen

Pääsihteeri

0407739632

paasihteeri@naisunioni.fi